

ՏԱՍՆ ԵՒ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կէս տարեկանը 6 ռուբլ:
Առանձին համարները 7 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն լրագրատան մէջ:

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакция «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւնը ընդունվում է ամէն լիցուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաբանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԳԱՅԻՆՈՒԹԻՒՆ

Դիակները այրելու հարցը եւրոպայում և Ամերիկայում.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Աղագրատութիւն. Բագուի կանաչը և Բագուի մարդիկ. Նամակ Բագուից. Նամակ Ղազարից. Նամակ Գանձակից. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՊԱՏԱՍԻԱՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԴԻԱԿՆԵՐԸ ԱՅՐԵԼՈՒ ՀԱՐՑԸ ԵՒՐՈՊԱՅՈՒՄ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅՈՒՄ

Արդէն շատ տարիներ սրանից առաջ յաբուցվեցաւ եւրոպայում դիակներ այրելու հարցը: Փոխանակ մեռած մարդկանց մարմինները հողի մէջ թաղելու, որտեղ նրանք փոտւում են, ակնեցին այրել մարմինները, ինչպէս այդ անուամբ հին Գունաստանում: Մարմին այրելուց յետոյ մնում է միայն մի բուռն մոխիր, որ կարելի է պահել որպէս յիշատակ մեռածի մասին, մի տուփի մէջ:

Հողի մէջ թաղված մարմինները փոտւում են և եթէ հողի տեսակը նպաստաւոր է արագ և կանոնաւոր փոշւում, թաղված մարմինը մի 8 կամ 10 տարուց յետոյ ոչինչ չէ մնում: մարմինը կատարելապէս ոչնչանում է: Առհասարակ փոտւում քիմիայի տեսակէտից ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ նմանապէս այրուած, միայն դանդաղ այրում:

Բայց դիակները այրման կուտակիցները այն պատճառով թաղման դէմ են, որ գերեզմանոցները մեծ մասամբ փնտաւոր կերպով ներգործում են կենդանի մնացող մարդկանց վրա: Ջրերը, որոնք ծծվում են գերեզմանի հողի մէջ, դուրս գալով այդ հողից և միախառնվելով գետի ջրի հետ, իրանց հետ բերում են մարմինների փոշուց առաջացած փնտաւոր օրգանական հիւթեր: Այդ ջուրը կենդանի մարդիկ խմում են: Այդ պատճառով պէտք է աշխատել գերեզմանատները կառուցանել քաղաքից և դիւղից դէպի ցած, նախ՝ որ ջրի առուակների կամ գետի հոսանքը կարողանայ տանել գերեզմաններից քաղաքից դուրս փնտաւոր հիւթերը, առանց փնտաւոր աղբաբեկուծ թեանք և երկրորդ՝ որ գերեզմանոցից միշտ առաջացող դարձահոտութիւնը քամին չը բերի քաղաքի կամ դիւղի կողմը, այլ տանի քաղաքակ կողմը:

Այլով մարմինները աւելի հեշտ է լինում հասարակաց առողջութեանը սպառնացող վտանգին առաջնապէս:

Գերմանական «Gesundheit» ամսագիրն ասում է, որ ժամանակակից կատարելագործված տեխնիկայի օգնութեամբ այժմ կարելի է 2 ժամում այրել մի մարդու դիակ և եթէ մարդը մեռել է նոյն իսկ վարակիչ հիւանդութիւնից, նրա դիակի այրվելուց յետոյ մնացած մոխիրը կարելի է ամեն տեղ պահել առանց որ և է փնտհասցնելու կենդանի մնացող մարդկանց:

Բայց երբու մեծ արգելք կայ, որոնք դիմադրում են ամեն տեղ դիակների այրման սովորութեան ընդունելուն: Նախ՝ մարդկային հասարակութեան նախապաշարմունքըն է դիւաւոր պատճառը, որ մարդիկ սարսափում են այն մտքից թէ մի քանի ժամ մեռնելուց յետոյ պէտք է դառնան մոխիր մի բուռ, կարծես թէ մի և նոյն չէ այրված լինել մի քանի ժամից մէջ, թէ դանդաղ կերպով հողի մէջ փոշի և այնուամենայնիւ ոչնչանալ մի շաքը տարիների ընթացքում: Նրկրորդ պատճառը, որ շատերը դիմադրում են դիակների այրման նորամուծութեանը, այդ այն է որ շատ անգամ դատաստանական գործը պահանջում է որ և է յանցանքի մէջ համոզվելու համար, նորից հանել գետնից դիակը և անգամանակ նրան իսկ երբ դիակները այրելիս կը լինեն, այլ ևս այդ չէ կարելի

անել: Ուրեմն դիակների այրման սովորութեան դիւաւոր թշնամիները, բացի տղէտ և նախապաշարված ամբողջից, իրաւաբաններն են:

Չը նայելով այդ բոլոր արգելքներին, այրման գաղափարը թէ Ամերիկայում և թէ եւրոպայում հետզհետեւ մեծ աղողութիւն է գտնուում և շատ տեղերում սկսում է գործադրվել:

Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգների շատ քաղաքներում դիակների այրման գործը կատարելապէս և հիմնաւոր կերպով կազմակերպված է արդէն և քաղաքացիք մեռնելիս իրանք են յայտնում իրանց ցանկութիւնը մահից յետոյ կամ հողի մէջ թաղված լինել, կամ այրված լինել: Բարդիլիայի Գուն-Պէրո կայսրը մի հրովարտական հրամանագրած է այրել այն բոլոր մարդկանց դիակները, որոնք վախճանվել են տարափոխիկ հիւանդութիւնից, մահաւանդ դիւղին տեղից: Այդ հրովարտաւոր կայսրը հրատարակել է թիւ-ձանձրօ քաղաքի առողջապահական յանձնաժողովի առաջարկութեամբ: Ամերիկայի Բուենոս-Այրես քաղաքի կարգադրութեամբ, անցեալ 1886 թւին, հրամայված է փակել այն գերեզմանոցները, որոնք բնակութեան կենտրոնում կամ բնակութիւններից ոչ հեռու են գտնվում և կառուցանել գերեզմանները քաղաքներից և դիւղերից շատ հեռու, մի և նոյն ժամանակ խտրել արգելի տարափոխիկ հիւանդութիւններից մեռածներին թաղել: Այդ տեսակներին հրամայված է այրել:

Խտալիայում, որ և եղել է դիակների այրման հարցի յարուցանողը, մարմինները այրելու համար հաստատված ընկերութիւնների թիւը հասել է 60-ի, որոնցից շատերը մինչև 6 հազար անդամակից ունեն: Հռոմում 1885 թւին այրված են և ընդ աւելի քան 100 դիակներ:

Շվեյցարիայում, Շվեդիայում, Նորվեգիայում, Հոլանդիայում և Անգլիայում դիակներ այրելու ինքիւրը մեծ քայլեր է անում դէպի առաջ:

Ֆրանսիայում, մարտ ամսին անցեալ 1886 թւին այդ հարցը վճռված է եղել հետեւեալ կերպով. իւրաքանչիւր չափահաս քաղաքացի ինքն իրաւունք ունի մեռնելիս որոշել իր թաղման ձևը, իրաւունք ունի ընտրել կամ հողի մէջ թաղումը կամ դիակի այրելը:

Գերմանիայում պարլամենտին ներկայացրած է եղել նորութեան 23,000 ստորագրութիւններով մի խնդրանք, որպէս զի Գերմանիայում էլ խտալիայի և ֆրանսիայի պէս մտնելի դիակների այրման ոչ պարտաւոր օրէնքը, այսինքն որ ամեն մի քաղաքացի իր կամքին համեմատ մեռնելուց առաջ կարողանաւ կարգադրել թէ ինչ ձևով կամենում է թաղված լինել՝ գերեզմանում թէ այրման միջոցով: Բայց գերմանական թէյխտադը մերժեց այդ առաջարկութիւնը:

Դիակների այրման հարցը առժամանակ մերժված է նմանապէս Բելգիայում և Աւստրո-Ունգարիայում:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԳԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի քաղաքային զինուորապարկան ատեսանը յայտնում է որ իր գործունէութիւնը երկտարեան ծառայութեան մէջ ընդունելու համար սկսվում է նոյեմբերի մէկին: Այդ օրը առաւօտեան 8 ժամին, Գօրվիկոսի պրոսպեկտի վրա գտնվող ցրկում պէտք է ներկայանան:

1) Այն անձինք, որոնք տարիքը պէտք է որոշվի արտաքին տեսքին նայելով համաձայն զինուորապարկեան օրէնքի 109 և 112 յօդուածներին:

2) Այն անձինք, որոնք համաձայն զին. օր.

158, 217 և 218 յօդ. պէտք է ենթարկվեն զինուորական ծառայութեան առանց վիճակահանութեան:

3) Այն անձինք, որոնք ծառայութիւնը յետաձգված է մինչև առաջիկայ զինուորակոչութիւնը:

4) Այն անձինք, որոնք մտնում են այս տարվայ զինուորակոչական ցուցակների մէջ, բացառութեամբ հետեւեալների:

ա) Այն անձանց, որոնք, ցուցակները կազմելուց յետոյ ընդունել են թէ ուղղափառ և թէ ուրիշ քրիստոնէական դաւանութեան քահանայական պաշտօնը, կամ ուղղափառ դաւանութեան ստորմասնացի պաշտօնը:

բ) Այն անձանց, որոնք սովորում են ուսումնարաններում և որոնք զինուորապարկան ատեսանը ժամանակ է տուել ուսումը աւարտելու համար:

գ) Այն անձանց, որոնք պայմանագրով ծառայում են առևտրական նաւերի վրա և որոնք զինուորապարկան ատեսանը ժամանակ է տուել իրանց այդ ծառայութիւնը լրացնելու:

դ) Այն անձանց, որոնք ընտանեկան վիճակի հիման վրա, վայելում են առաջին կարգի արտօնութիւնը:

ԲԱԳՈՒՆ ԿԱՆԱՅԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒՆ ՄԱՐԻԿ

Բագուի կանանց հարցը կրկին յարուցեց պ. Ար. «Մշակի» 109-ի մէջ դեռեղած «Բագուի հայ կանայք» վերնագրով յօդուածով: Ինձ էլ թիւյլ տուէր յայտնելու իմ կարծիքը այդ խնդրի մասին:

Բագուի հայ կանայքը բաժանվում են երեք զանազան խմբի: Առաջին խիւղը ներկայացնում է այն կիներ, որը իր կեանքի մեծ մասը անցկացրած լինելով նեղ, ընտանեկան շրջանում, ծանօթ չէ մի նոր գաղափարի հետ ու հեռու է տասնութիներորդ դարի կեանքի նոր ձևերից և սովորութիւններից: Այդ դասին պատկանող կնոջից ոչինչ հասարակական գործ չէ կարելի սպասել և չէ կարելի պահանջել: Նրկրորդ տեսակը կազմում են նոր կանայքը, մեր դարի աղիւկները, որոնք իրանց կեանքի մէջ մտցրած են բազմաթիւ նորութիւններ և ձևեր: Բայց այդ նորութիւնները վերաբերում են միայն կեանքի արտաքին կողմերին, օրինակ՝ հագուստին, խօսելու ձևին և այլն: Իսկ սրանց ներքին կեանքի մէջ (օրտէ, դպացմանց, մտքի, համոզմանց) գրեթէ ոչինչ փոփոխութիւններ չեն նկատվում: Պարզ է, որ այդ դասակարգից էլ ոչինչ չէ կարելի սպասել: Մեր հում է վերջապէս մի փոքրիկ դասակարգ քաղկացած միջնակարգ ուսում ունեցող դեռահաս կանանցից, քիչ շատ կրթված օրիորդներից և այլն: Ահա այդ փոքրիկ դասակարգից կարելի կը լինէր օգտակար գործեր սպասել, բայց աւագ... սրանք էլ ուսման հետ մի առանձին հաստատութիւններում ստացած չը լինելով, ոչ մի իդէա, ոչ մի բարձր նպատակ չունեն իրանց հոգու խորքերում: Եւ ինչ կարելի է սպասել այնպիսի անձնաւորութիւններից, որոնք սրտերի վրա նկարված չէ ոչ մի նշանաւոր պատկեր: Եթէ այդպիսիները զանազան կողմնակի ազդեցութիւնների ներքոյ որ և է գործ ունեն, պիտի չը կարողանան առաջ տանել: Այդպիսի գործը աւելի լատ է, որ բոլորովին չը սկսվի Գերմանացի կանայքը գործը կարողանում են սկսել և առաջ տանել այն պատճառով, որ նրանք ունեն իդէա, որին նուիրած են իրանց սրտերը: Գերմանացի կինը գործում է կամ յանուն Քրիստոսի, կամ յանուն մարդասիրութեան, կամ յանուն լուսաւորութեան... բայց հայ կնոջ մէջ դեռ չեն նկատվում այդ յատկութիւնները: Եւ ոչ միայն հայ կնոջ ծագելու մասի մէջ... Հէնց սրանիցն է, որ միջուկում հասարակական գործերը երբեք մի հաստատ հիմք չեն լսնում:

Չը կամենալով խօսքը երկարացնել, կարճ կերպով կասեմ, որ տեղիս հայ կնոջից դեռ ոչինչ հաստատ գործունէութիւն չէ կարելի սպասել և

դեռ հարկաւոր չէ հարց առաջարկել թէ հայ կինը ինչ պիտի գործէ, այլ թէ նա ինքը ինչ պիտի լինի: Եւ ինչու է պ. Ար. տեղիս կանանց դէպի գործունէութիւն հրաւիրում, քանի դեռ Բագուի տղամարդը ոչինչ անձնուիրութիւն չունի հասարակական գործերում: Պէտք է չը խաբվել այն բանից, որ Բագուի հայը երբեմն փողեր գոհում է, որովհետեւ շատ անգամ նուէրը տրված է ոչ թէ սիրուց, համակրանքից, այլ զանազան ըզզացմունքներից ստիպված՝ առևտրական հայրենիքի ի նկատի առնելով, կամ սրա նրա սիրտը չը կոտրելու համար և այլն... Սրա ամենալաւ ապացոյցն է այն հանգամանքը, որ Բագուի հայ հասարակութիւնը միշտ ինքն իրան հակասում է հասարակաց գաղափարներում: Եթէ ոչ, ինչ է նշանակում «Մշակի» մտքերին ծախ դարձել, իսկ «Մեղուի» յօդերնում տօնել, Նաղարանցին քիչ է մնում սուրբ անուանել, իսկ Սիմֆոնիանցին հազարներ նուիրել... Եւ ուշադրութիւն դարձրէք, որ այդ անում են ոչ թէ զանազան մարդիկ, զանազան կուսակցութիւնները, այլ մի և նոյն երկտասարդները, մի և նոյն աղաները: Ոչ, դեռ Բագուի հայ տղամարդը անգործ է, և ոչինչ ուղղութիւն չունի, ուրեմն ինչ կարելի է սպասել կնոջից: Հանգամանքները այդպէս լինելով, ես բոլորովին աւելորդ եմ համարում այն քաջաբերութիւնը, որ պ. Ար. անում է հայ կանանց:

Քաջաբերել այն ժամանակ է հարկաւոր, երբ գործելու իդէա կայ, սիրտ կայ, բայց գործել կամեցողների փոքր խիւղ թուլաւորում են, վախկոտ են, անվստահ են: Իսկ այն դէպքում, երբ հասարակացութիւն, իդէա, գաղափար, սիրտ, զգացմունք դեռ ևս չը կայ, ոչ թէ քաջաբերել, այլ քննադատել է հարկաւոր:

Ա. Թ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒՆՑ

Հոկտեմբերի 2-ին

Երեկ, ամսի 1-ին, երեկոյան ժամի 9-ին վերջապէս դադարեց խիւղ Հանքային ընկերութեան հաշակաւոր ֆոնտանը իր շուրջը աւերակների կոյտեր միայն թողնելով, որոնք՝ նայողի վրա՝ մի տեսակ ծանր տպաւորութիւն են դուրսում: Վերջ տրվեցաւ և այն օրայեց-օրայե սպասելիք հրդեհների՝ որոնց սարսափը և վիշտները երեկայութեան մէջ միայն զոյլութիւն ունէին, և սակայն՝ երեկայութիւնից իրականութիւնը միայն մի քայլ էր: Ամեն դե պատ է այժմ որ և է երկուդի... ապառ է և հորատելը՝ որ սկսել է իր հոնքերում նախկին եռուն գործունէութիւնը՝ որ ան ի զ ճ մ տ ա ռ ա Ր կանգնեցրած էր մինչև այժմ: Նրանցից (վիշտաւոր հորատները) շատերի մէջքը կոտրեց, մինչև կարողացաւ նա տանել այդ անտանելի դրութիւնը: Նա պարպալ էր—բարի բուն նշանակութեամբ—ամբողջ 35 օր, սկսած օգոստոսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 5-ը: Շատ պարզ է՝ թէ ինչ ազդեցութիւն կարող է ունենալ հաւթարդիւնադրման ընթացիկ և ամենակարեւոր գործերի վրա այդպիսի երկար պարապութեան ժամանակամիջոցը:

Սեպտեմբերի 5-ին վերջապէս, ստուար ֆիրմաներից մի քանիսի (Նորէլ, Բոտչիլը, Մատուրան և այլն) միջամտութեան և ծախքերի չնորհով կանոնաւորվեցաւ ֆոնտանը. նա արդէն ցած էր խախտւում Սիւլամոնող ֆիրմաների ներկայացուցիչներին մէջ առաջին տեղը բռնում էր Նորէլի նախալին հանքերի ընդհանուր կառավարիչ ինժեներ Սանդրէն, որի առաջարկած ու գործադրված միջոցը կղաւ նպատակաւորմարը, և վերջ տուեց չարոնախիւղ աւերումներին, այնուամէջ, այլ և մեր հասարակական գործիչներին մեծապիսի մասի մէջ... Հէնց սրանիցն է, որ միջուկում հասարակական գործերը երբեք մի հաստատ հիմք չեն լսնում:

Չը կամենալով խօսքը երկարացնել, կարճ կերպով կասեմ, որ տեղիս հայ կնոջից դեռ ոչինչ հաստատ գործունէութիւն չէ կարելի սպասել և

26 օրվայ ընթացքում, նա արտապիտիկ է դը-

բնթիվ 6,000,000 պուլ, և այդ քանակութիւնը բաժանուիլ է շնորհաբար հորատներէ մէջ: Իսկ թէ նրանցից ով որքան է ստացել—որոշել դժուար է: Գա, կարելի է ասել, մի գործակից է՝ որ միայն հորատներէն է յայտնի: Յիշում եմ, մի օր ֆոնտանի մօտով անցնելու տեսնում եմ անապին ստուռի միջով հոսում է վերիտու թարմ հաւթը դէպի ինձ ծանօթ հանքերից մէկի անապին ամբարները. ծառայողները մէկը թիակը ձեռքն անդադար մարդու է ասում: Դաւիթ ինչու եկաւ: Կարող եմ ասել, որ անապին համար թափաքում է անապին հետ եկող աւաղից. հարցնում եմ հետաքրքրութեան համար՝ «Տարածութիւնը, օրական քանի հազար էք ընդունում»—«Եթէ հազար, պարտէ, պատասխանում է նա»:

Բայց իմ տեսած առումն ուրիշ հողաբանաց առումի նմանութիւն չունի. նրանով մի ջրաղաց դուռն էր անէր: Անցնում եմ քիչ հեռու, պատահում եմ մի ուրիշին, որը, ինչպէս երևում է, հսկում էր առումը վրա. մի և նոյն իմ հարցին նա պատասխանում է. «Այլ, բայց չունի, հուս գիտում եմ ինչպէս. արիւս իւր, հինգ ընդունում, դնա, հըրցնող չէ կայ—մին դատ չը կայ»: Մի ուրիշ տեղ քիչ պատասխանում եմ. «Եթեքէն, բէլանից իշտար արտադրանք: Կարճ և աղղու Սակախ» որքան այսպիսի բելա իշտար արտադրանք» ասողներ կարող են օգտուիլ դիւրեւ վայ միութիւնից. դա էլ շատ պարզ է և միանգամայն սովորական՝ Բալթիկում, մասնաւոր ֆոնտանների ժամանակ:

Այսպէս թէ այնպէս՝ պէտք է ասած՝ որ այդ իր աւերմունքներով հաշուած հորը արդէն մօտ էր իր նախնի բոլոր շնորհներով ծածկելուն (ինչպէս ասում էր նոյն ինչը հորատէր պ. Շնապստիցէն), երբ յանկարծ ամսին 1-ին դարձրեց իւր փելուց, բաւական էր՝ եթէ մի երկու շաբաթ էլ խփէր, այն ժամանակ հաստատապէս կարելի էր ասել ամենքն էլ կը ստանային իրանց շնորհները, որոնք բոլորը միասին մօտ կէս միլիոն են ասում—թէ որքան ճշմարիտ է, դա դու ապացուցւած չէ: Ինչ շահեցան ֆոնտանի տէր հանքային ինձնէները—մնասից գատ, ոչինչ: Ներքինը որ կար միջոցում կարող էին հարկի հարկներով իր զանալ և ուրիշներին էլ հարստութեան աղբիւր տալ ինչպիսի մի քանի հազարներ, հասանքը կանոնաւորելու համար, և որիկցան ամենից, նրանց ցոյց տուած տարօրինակ ստանաւորութիւնը, անտարբերութիւնը, այս վերին աստիճանի շահաւէտ գործում, դու երկար ժամանակ կը մնան միւս շնորհներով ծնւած և այլ նախնիներու հարկերով յիշողութեան մէջ: Նրանք կարծում էին թէ մի օրվայ, երկու օրվայ համար էր կատարել հասանքը. նեթաղը անգամ չը կամեցան թէ կարող է ամենքն շարունակել ծածկելով իր տակ (ինչպէս և դա էլ) շատ կարեւոր գործիքներ, շատ հորեր, որոնք նորից քանդել հանքն էլ կարտա է մի քանի տասնեակ հազար բալթիկներ: Ամենաշահին անդուշտութիւն, անխոհիմ վարմունք, այսպիսի գործերում և ահա ամեն բան վերջացած է: Հորի տեղը այժմ ներկայացնում է մի անապին բլուրի տեսակ տեսակ ձեղքաւորներով, որտեղով հորակի է եղել նախնի. փայտեայ մասերից մնացել են միայն չորս սիւների վերին ծայրերը ցրված աւաղի մէջ. հորի բերանը մնացել է 5 սաժէն խորութեամբ աւաղի տակ. այլ ևս պիտանի լինել չէ կարող: Հանքային ընկերութիւնը մտադիր է նորը կառուցանել հին հորից քիչ հեռու—այդ էլ անշուշտ կը լսի մի քանի տասնեակ հազարներ այն էլ կամ ջուր կը տայ կամ հաւթ ապագայում: Այսպէս ասա, այդ հաշուաւոր հորը վերջ տուց իր գոյութեամբ աւանդ սր և է օգուտ տալու և նրա անցնող կատարութեան վրան այժմ մեզ չընդադատող սե ընտելութիւն է միայն:

Բալթիկում այս վերջին օրերում գիշերային դողութիւնները և սպանութիւնները շատ անցել են: Տեղային ոստիկանութիւնը շատ անգոր է հանգեցրում կարգ կանոն պահպանելու. մի անգամ էլ նախընթաց նամակներում հրաւիրել էի յարգելի նախնիներու հարկերով ուշադրութիւնը այս բանի վրա. մինչև այժմ ոչինչ կարգադրութիւն չէ եղել: 7—8 կողակներ ինչ կարող են անել Բալթիկումի պէս տեղում, որտեղ 10 քալ հեռաւորութեան վրա ձեղանից, իսկ հորերը արանքում մարդ է սպանում, գողութիւն է գործում: Գիշերը եկածին պէս փախիլ ու տանը նստին է օրտակար, դուրս եկածին պէս, պէտք է անշուշտ զինված լինել: Եղանակը փոփոխական է և ցուրտ. մի քանի անգամ էլ արձրեւ տեղաց:

Ա. Տ. Յ.

ՆԱՄԱԿ ՂԱԼԱՐՑ

Ապտեմբերի 20-ին

Շատ ծանր է Ղալարից թղթակցութիւնը գրելու որովհետեւ ոչ մի աւարտաւոր չէր չը կայ և միշտ մարդ հարկադրւած է այս երկուն ծաղիկաւ, իսկ այժմ աւերակ քաղաքի դժբաղդութիւնները նկատարելով: Տեղային կրթական և շատ ձախորդութիւնները այստեղի ժողովրդի մէջ ապահով են բոլորովին նրա գործունէութեան հապիւն. այժմեան և առաջիկայ զղարեցնելու մէջ մեծ տարբերութիւն կայ: Մեր պատերը այստեղ գողթներով սկզբնութեամբ պարսպում էին այդեղործութեամբ, չերաժայանալով լեռան, ցանում էին բամբակ, տորոն, բրինձ և ուրիշ շատ բաներ և այնքան գործունէութեամբ աշխատել էին, որ շուտով ամալի դաշտերը ծաղիկաւ աշխատել էին և արտերի փոխելին, բայց յետոյ սկսվում է կոկոսի պատերազմը. զղարեցին աշխույց դնում է երկրագործութիւնը և օգուտ քաղելով պատերազմից հեշտ միջոց է դառնում աշխատելու—սկսում է վաճառականութեամբ պարագել—և շուտով հարստանում է, բայց պատերազմը վերջանալուն պէս վաճառականութիւնը ընկնում է և ահա այն ժամանակից սկսվում զղարեցնելու տառապանքը: Նա առաջիկայ պարզ մարդ է. նա այժմ սովոր է չալ կեանքի. նա գործունէակ չէ, որովհետեւ հեշտ աշխատանքը բըթաղել է նրա գործունէութիւնը և ահա նա իր համար մի նոր հեշտ աշխատանք է դառնում—այդ աշխատանքներն է և պարսպում է այդեղործութեամբ, ինչպէս որ պարսպում էր վաճառականութեամբ: Գրեմք պատերազմի ժամանակ, այսինքն բոլորովին ուշադրութիւն է դարձնում զինու յատկութեան վրա և չէ բարեկամ աշխույց: Այդը ներում մշակի և ալիւրի է ժամութիւնից յերաւի որ այդինքն բաւական միջոց էին տալիս լաւ ապրելու թափալ—զղարեցում, բայց հենց որ այս պայմանները փոխեցան, աշխույցի տուած արդիւնքը ևս պակասեց: Ղալարիցն էլ հոգ չը քուլցէ: Նա այժմ սկսեց մատուլի մեծ մասը սպորտ շինել և յիշու և որպէս բաւական արդիւնաւոր և հեշտ միջոց էր, որովհետեւ համարեա ակցիլ չէր տալիս և զղարեցնել շատ բաւական էր, որ ինքը կողքի վրա պտուած կարողանում էր շատ լաւ ապրել: Նորա բաղդից այս ժամանակ բացվեց քաղաքային բանկը և սկսեցին զղարեցնել բանկի փողերով ահապին դաշտերը այդինքն շինել: Բայց ահա տեղութիւնը ուշադրութիւն է դարձնում կոկոսի գինեգործութեան վրա, և նկատելով որ այդեղործները զինի պատրաստելու տեղ խաղողի շատ մասը դարձնում են սպորտ, օգուտ քաղողով ակցիլի փողերով: Ինչպէս բոլորովին ուշադրութիւն չին դարձնում զինի բարեկեցութեամբ վրա, աւելացնում է ակցիլը, այնքան որ սպորտ շինելը համարեա անհնարին է լինում: Եւ ահա այժմ մեր զղարեցնել, տեսնելով որ իր միակ հեշտ ապրելու միջոցը կտրուելու, ապշած է մնացել, բոլորովին չը գիտէ թէ ինչ անէ, շուտով խոսք-խոսք ժողովրդում է և զանազան են անում իրանց չար բաղդից և գործելու տեղ միայն երկուս ու բարակ խոսքում և ձիւղ-ձիւղ լընդ-գիւնի ու դեղատառներ են ուղարկում դանազան միլիտանտների մօտ, կարծելով թէ եթէ դանազան արտադրութիւններ ստանան, իսկ իրանք ոչինչ էլ չանեն իրանց գրութիւնը բարեկեցութեամբ, երկար կը տևի իրանց երջանկութիւնը: Բայց աւելի լաւ չէ արդեօք դուրս տեղ եթէ մենք մեր պապերի պէս թողնենք մեր չալի կայքը և թամբալութիւնը, սկսելով աշխատել, բարեկեցութեամբ մեր այդինքն և սպորտի փոխարէն օրինաւոր գինի պատրաստել: Եթէ դուրս համար փող է հարկաւոր, ինչպէս միշտ զղարեցնել ասում են, ինչու չը միանալ և միասին չը գործել. ինչ որ անհասանելի համար անկարելի է, ընկերութիւնը շատ հեշտ կարող է աշխույց Բայց ինչ ենք ասում—ընկերանալ, ուրեմն օգուտ տալ միմեանց, զղարեցում համար դա մի անհասանելի բան է. նա չուով կարգաւորանալ, բոլորը կը կոչեն, քան թէ իր աշխույց տեսնէ, որ ինքն էլ իր հետ ուրիշն էլ օգուտ կարող է ունենալ, բայց ինչ էլ անի նա այժմ, ոչ մի հնար չունի, նորա միակ միջոցն է ընկերութիւնը. եթէ այժմ էլ չի թողնի իր անհեղութիւնը, նա խաղաղ կարգաւորանալ և նորա պատուական այդինքն, որոնք մի քանի սերունդների դուռն քրտնիքով են ծածկված, ամալի կը դառնան, ինչպէս այժմ և դառնում են. իսկ տեղութիւնից սպասել, որ նա դառնալուն արտադրութիւններ տայ զղարեցնելու թամբալութիւնը պահպանելու, դա միտ է և ոչ մի խնդիր, ոչ մի դեպքում (որը է ժամն չէ

հատում) չի օգնի. անպատճառ այստեղ հարկաւոր է, ուղի զղարեցնել թէ չուրի, աշխատել և միանալ, եթէ ուղում է ապրել: Բայց ինչ է ասում մեր գործող ինտելիգենցիան, ինչու նա չէ առաջնորդում ժողովրդին և մի ելը չէ գտնում այս անտանելի դրութեան առաջն տանելու: Նա ժամանակ չունի—պարագած է ինտելիգենցիայի. ոչ մի տեղ երկարատեւութիւններ, ինտելիգենցիան այնքան չը կան, որքան Ղալարում: Ինտելիգենցիայի մէջ, ինտելիգենցիայի նիստերում, ինտելիգենցիայի ինտելիգենցիան ուսումնարանում, մինչև անգամ բարեգործական ընկերութեան մէջ:

Ղալարից

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Ապտեմբերի 30-ին

Այցելելով Գանձակ քաղաքը, դուռն նրան նոյն անբարեկեցութեամբ և անապահովութեամբ մէջ, ինչպէս և մի տարի պահից առաջ: Գանձակը իր խուռ ու մութ փողոցներով, իր կիսաւեր շինութիւններով բոլորովին հակադրուելին է ներկայացնում մի նախնադական քաղաքի. մարդ անցնելով «Թուրք-մահալ», «Նոր-քուլա», «Բոյի-քուլա» և այլ այսպիսի փողոցներով՝ կարծում է իրան ոչ թէ մի նախնադական քաղաքում, այլ անբարեկեցութեամբ իր բնակիչները երեսի վրա թողնած մի աւերակ գիւղում: Նախ մի կողմից կարծում է կատարել ամալութիւն, բաւի ընդարձակ նշանակութեամբ, ամեն տեղ աչքի են ընկնում կիսաւեր շինութիւններ, ամեն տեղ աղբանոցներ իսկ կենդանութեան նշան, մարդ կուռնում հոտ և ոչ մի տեղ Գանձակը իր նեղ, աղտոտ և ուղղադրու փողոցներով ու դիւղական խրճիթներով անհամեմատ ստոր է կանգնած իր դաւառական Շուշի և Նուխի քաղաքներից: Թողնելով քաղաքի այս մասը և մանկով նրա արեւելեան բաժինը, մարդ ապամայ փոխում է իր կողմից վատ դադարաւոր Գանձակի վերաբերմամբ. այստեղ արդէն, հին բերդաւերում և նրա շուրջը բարձրացած գիւղերի և հոյակապ սնկերը, լայն, բայց ոչ մաքուր, փողոցները, հարուստ խաւովները և նորանոր աւելացող շէնք ու փառաւոր շինութիւնները (որոնք մեծ մասամբ հայերին են պատկանում) պարզ ցոյց են տալիս, որ իսկայէն Գանձակը կենդանաւորած է այդ ոչ ընդարձակ տեղում. այդտեղ են բոլոր նախնադական և դաւառական վարդապետները, այդտեղ են դաւառանքները, հետադարձութեան և փոստը, գիւղնաղան, արհեստաւորացի դպրոցը, կուրը և այլն: Ինչպէս որ ասումս Գանձակը դուռն շատ թերութիւններ ունի արժանաւայել կերպով կրելու նախնադական քաղաքի անունը:

Գանձակի վրա ընդհանուր մի հայեացք ձգելուց յետոյ, կը մասնաւորաւ խօսք քաղաքին հայերի հասարակական հիմնարկութիւնների մասին: Գանձակի հայերը ունեն հինգ եկեղեցի, որոնցից չորսը կարտա են ամեն տեսակ ներքին և արտաքին վերանորոգութեան, իսկ հինգերորդը, ու Նուստարից, կամ սովորաբար «Նոր-Եկեղեցի» տնտեսվածը, որը չէ կարելի ասել թէ բոլորովին աւարտված է, իր ընդարձակ, հոյակապ տեսքով դիւրեւցնում է իւրաքանչիւր անցողի: Եկեղեցին ամբողջապէս շինված է կարմրագորշ, սրբատաշ քարերից. նրա արտաքին, հսկայական տեսքը մի տեսակ երկնաշուքութիւն է ներշնչում իւրաքանչիւր մարդու սրտի մէջ: Եթէ Գանձակիցը կարողանանքներով յարաբարեցնել նրա օրինակելի արտաքինը, այն ժամանակ ամեն մի դանձակեցի իրաւամբ կարող էր հպարտանալ այդ փառաւոր շինութիւնով: Եկեղեցին չընդադատված է գեղեցիկ երկաթեայ վառարկապատով:

Եկեղեցիները այցելելուց յետոյ, այցելեցի նաև Գանձակի հայոց ուսումնարանները: Տղայոց ուսումնարանը շինված է մ. Յովհաննէս Մկրտչի եկեղեցու բակում. մի հին, անշուք, կիսով չափ շէնքով և խարխուլ շինութիւն: Առաջին հայեացքից անկարելի է նրան ուսումնարան անուշտել. նա աւելի շատ նմանվում է այն անուշտ, անշուք շինութիւններին, որոնց սովորաբար պատահում են իւրաքանչիւր եկեղեցու կից, յաճախով ուսումնարանի դիւրեւցում. համար Ուսումնարանը ունի միայն չորս սենեակ, որոնցից երեքը յատկացրած են միջնակարգ ուսումնարանի եւրեք բաժնեւորներին, իսկ չորրորդը, որ ուսուցչական սենեակն անունն է կրում, ամեն բանի համար է ծառայում, այնտեղ է և դրադարանը, և խորհրդարանը, և դահլիճը, և տեսչի ընկալարանը:

Նրա և նրա ընդունարանը, և նշարանը, և խոհանոցը և այլն... Միջնակարգ ուսումնարանին հայել. հայ բաւականութիւն տուող այս շինութիւնը բոլորովին անապահով կը լինի միւս տարի, երբ դանձակիցը բանան նաև երկրորդ դասարանի առաջին խաւանները, այնպէս որ այն ժամանակ սովորված կը լինեն կամ երբեք չունենան երկրորդ դասարան, կամ թողնել այդ շինութիւնը և վարձել մի ուրիշը, հազար մի տեսակ անախորժութիւնների հանդիպելով, ինչպէս այս տարի օրիորդաց ուսումնարանի շինութիւնը վարձելու: Անունները գնացինք այնքան տարածայնութիւնների պատճառ դարձած օրիորդաց դպրոցի նոր վարձած շինութիւնը տեսնելու: Նամակիս սկզբում յիշած ամալի փողոցներից մէկով շարունակ մի քաղաքի ժամ գնալուց յետոյ վերջապէս մտաւ մի բակ, ուր կարգով նստած, կիսով չափ մերկ լուսաւոր կանաչ իրանց գործն էին շինում. լուսաքից դոյապած աղտոտ սապիւն-ջրից մի կերպ աղտովելով՝ հասանք ուսումնարանի դռն առաջ, որտեղ ոչ բակ և ոչ մի ուրիշ բան կայ: Ահա քաղաքի այս նշանաւոր փողոցով են անցուկարձ անում իւրաքանչիւր օր հայ ուսուցիչները, վարժուհիները և երկու հարիւր մօտ աշակերտները: Երկար չը խօսելով և առանձին առանձին չը նկարագրելով շինութեան իւրաքանչիւր մասը, մենք էլ ուսուցչական խմբի և ուրիշ շատերի հետ մի անգամ ևս կը կրկնենք, որ այդ շինութիւնը բոլորովին անպարտաւոր է ուսումնարան լինելու: Տան միւս կողմը ցոյց տուած բակը, ոչ թէ բակ է, այլ ուղղակի խաղողի այգի է, որ դժուարութեամբ կարող է շրջել մի հմուտ այգեպան, որ մնաց լայնադրեալ և քրքրաւոր օրիորդները, դասարանները մանր են և մութ և չունեն առանձին դռներ, այնպէս որ պէտք է անցնել մի դասարանի միջով միւսը անցնելու համար. հակառակ է որքան դասեր կը խոհադրվեն աշակերտների և մանաւանդ ուսուցիչների ուշադրութեամբ պատճառով, որ յաճախ է պատահում, ուսումնարանների իրարից խիստ հեռաւորութեան շնորհիւ: Ուսուցիչները համար չը կայ ուսուցչական սենեակ, և նրանց նստած գոտաւոր տիւրը հետ միասին մի սենեակում, որ խաւանիստուն թափված դանազան իրեղենների հետ ընկած էին սակովին, տան տիւրը, տէր-հօր վերադառնալ, դաւադար, կամ իրական... Վերջապէս ամեն բան, բացի ուսումնարանականից և ուսուցչականից, ևս կարծում եմ, որ դա պէտք է տէր-հօր նշարանը լինի:

Ահա Գանձակի հայոց ուսումնարանները:

Ճ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹԻՄԻՐԱՆ-ՇՈՒՐԱ քաղաքից մեզ հաղորդում են որ սեպտեմբերի 18-ին ժամանեց այդտեղ Աստրախանի թեմական առաջնորդ, Գեորգ եպիսկոպոս Սուրենյանց: Նորին օրադրութիւնը երկու անգամ քաղաք խօսեց եկեղեցում և ուսումնարանի համար ստորագրութիւն բացեց ու փող ժողովեց: Սեպտեմբերի 20-ին Գեորգ եպիսկոպոսը ձանապարհ ընկաւ դէպի Ղալար:

ԲԱՅԹԱՐԻ գիւղից մեզ գրում են հետեւեալը: «Այստեղ օրերը բաւական ցրտեցին: Սեպտեմբերի 25-ին Արաղածի ստորոտը ծածկվեցաւ բարակ ձիւնով: Առանաւորակ եղանակով այժմ փոփոխական և ցուրտ է»:

ԱՍԽԱՅԻՍԹԻՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալ տեղեկութիւնները: «Այս տարի միջոցների զինը շատ բարձր չէ. խնձորի փոշուր կարելի է առնել 5 կոպէկով: Այս տարի շատ քիչ էլ արտահանեցին միգր Ախալցխայից, այն ինչ նախընթաց տարիներում խնձորը մինչև վաղըրկապատ էին տանում: Հիմա բացի Ալեքսանդրապոլից այլ ևս գրեթէ ոչ մի տեղ մեր խնձորը չէ արտահանվում»:

ԱՍԽԱՅԻՍ քաղաքի դրութեան մասին միջոցը գրում են հետեւեալը: «Քաղաքին փողոցները վերջին ժամանակներս բաւական մաքուր էին պահվում, բայց ի հարկէ միայն նոր քաղաքաւարում, այն ինչ հրէաների թաղը նոյն կեղտոտ դրութեան մէջ է դառնում, ինչ դրութեան մէջ էր դուրսը: Երբ ամեն անգամ քաղաքի թաղի շահակով, կարելի է կարծել որ Ախալցխայի ժողովուրդը շատ մաքրասէր է: Եւ իրաւ, բայց մեր ունեցած 5 հատ քաղաքաւար»:

անգործ մնացած բանուորներ ուղարկեցին մի պատգամաւորութիւն լորդ-մէրին, որի լազակա- յութեան պատճառով պատգամաւորներին ընդու- նեց աղբերակներէն մին, որը և խորհուրդ տուեց բանուորներին զինել համալըին օժանդակութիւն ինքրելու համար: Պատասխանը անբաւարար ե- րևաց բանուորներին և նրանք խմբով դիմեցին դե- պի Սիտի, իսկ պոլիցիան նրանց հետ ընդհարում ունենալուց յետոյ, որի ժամանակ մի բանի թէ բանուորներ և թէ պոլիցիականներ վերադարձե- ցան, ցրվեց ամբողջը:

Պետերբուրգի, 7 հոկտեմբերի: Լրագիրները հա- ղորդում են, որ մտադրութիւն կայ պետական խորհրդին ներկայացնել մաքսային սակագնի մի քանի յօդուածները փոփոխութեան մասին: Թան- դազին քարերի վրա եղած մաքսահարկը մտադ- րութիւն կայ աւելացնել մինչև 24 րոպէի ֆուն- տից, հում բամբակի վրա մինչև 1 րոպէի պուլից, կաֆէի վրա 3 1/4 րոպէի պուլից, լիմոնի և նարն- ջի վրա կաւելացվել 20 կօպէկ պուլից, Կիւրպիչ- նի, սալած թէյի վրա մաքսահարկը ենթադրված է աւելացնել մինչև 2 ր. 50 կօպէկ պուլից: Բամբակի արդիւնադրութիւնները կը ներմուծ- վին վճարելով մաքսահարկը 7 րոպէի պուլից: Ասեղնադրոշմների վրա էլ դրամաւորութիւն կայ աւելացնել մաքսահարկը:

10 Նոյեմբ. 7 հոկտեմբերի երէկ անգործ մնա- ցած բանուորները դարձեալ ժողովներ կազմեցին և ընդհարումներ պատահեցան: Նախընթաց ան- կարգութիւններին մասնակից կալանաւորվածները, դատարանի վճռով դատաւարարված են 1-ից մին- չև 6 ամիս բանտարկութեան:

— — — — 5-րդ —	98 > 75 >
— — — — 6-րդ —	— — —
Արեւելեան 50/0 փոխառութ. 1-ին շրջ.	97 > 75 >
— — — — 2-րդ —	97 > 50 >
— — — — 3-րդ —	97 > 75 >
Ներքին 50/0 առաջին փոխառութ.	266 > 25 >
— — — — երկրորդ —	243 > — >
51/20/0 րէնտա	102 > 25 >
Ոսկեայ րէնտա	193 > 25 >
Ներքին 50/0 փոխառութ. 1-ին շրջ.	164 > — >
— — — — 2-րդ —	98 > 56 >
50/0 գրաւական թղթեր կալուած.	— — —
— — — — 1-ին —	166 > 50 >
— — — — 2-րդ —	98 > — >
51/20/0 գրաւական թղթեր խերսովի	— — —
— — — — 1-ին —	97 > 75 >
60/0 գրաւակ. թղ. խարկովի կալ. բան.	102 > — >
— — — — Պոլտավայի —	102 > — >
— — — — Պետ. Տուրկ. —	102 > — >
— — — — Կիւնովի —	102 > — >
— — — — Մոսկովայի —	102 > — >
— — — — Բեսարաբ. Տուր. —	102 > — >
— — — — Նիժ. Սամար. —	102 > — >
— — — — Վիենայի —	102 > — >
— — — — Թիֆլիսի —	27 և 43 ա. — >
— — — — Բուխարայի —	18 և 43 ա. — >
Վճարակ-կաւակի բանկի ակցիաները	712 > — >
Ռուսաց երկաթուղիների գլխաւ. ընկ.	266 > — >
Ռիբինսկ-Վճարակ ընկ.	55 > 25 >
Ս. Պետերբուրգի քաղաքային օբլի- գացիաներ.	94 > 87 >
Մոսկովայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	96 > — >
Օդէսայի — — — — —	94 > 25 >
Թիֆլիսի քաղաք. կրեդ. ընկ. օբլ.	— > — >
Նոր փոխառութիւն.	82 > 87 >
Ս. Պետերբուրգի բորսայի արամադրութիւնը	չափ հանդարտ է:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

ՇԱՄԱԽԻ Ա. Զ. Թարգմանութեան նիւթը հե- տաբերել է:	
ՇՈՒՇԻ. Լէօ. Մենք մեղաւոր չենք:	
ԵՐԵՒԱՆ. Ա. Ս. Մ. Զեք պատասխանը լաւ է, բայց ճշմարիտ չարժէ այդքան երկար յօդուածնե- րով լցնել լրագրի էջերը մի մասնաւոր մարդու մասին անդադու դրելով: Հաւատացնում ենք ձեզ որ չարժէ հարցը այդքան երկարացնել: Յետ ուղարկեցինք ձեզ, ձեր պահանջման համաձայն:	
Խմբագիր-հրատարակող ԳԻՐԳՈՐ ԱՐՇՐՈՒՆԻ	

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԽՈՐ ՀԻՄՆԴԻՆՈՑ

(Կուկիս, վարձարարի արձանի հանդէպ)

Հիւանդներին ընդունում են ամեն օր

Ա Ռ Ա Ռ Օ Տ Ն Ե Ր Ը

ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—10—11 Ժ. վիրաբուժական, վնասեղան և առամի ց.
ԿԻՆ—ԲԺԻԶԿ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ—9—10 Ժ. և 11—12 Ժ. կանանց և երեխայոց ց.
ՐՈՒԿՈՎԱՍԿԻ—10—11 Ժ. ներքին, երեխայոց և կանանց ց.
Ա. ԳՈՒԿՈ—12 1/2—1 1/2 Ժ. աչքի և ներքին ց.
ԱՐՏԵՄԻԵՎ—12—1 Ժ. երեքշաբթի և ուրբաթ կանանց ց.

Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը

ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ—6—7 Ժ.
ՊՈՊՈՎԱՆ—6—7 Ժ. կաշուի, ներքին և ջղային ց.
Հիւանդանոցում է մահ կա բարձուհի Մ օ գ ե Ր:
ՎՃԱՐ—50 Կ: Համախորհրդի (կոնսիլիումի) համար համաձայնութեամբ:
Հիւանդանոցի վերատեսուչ ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ

Լայս տեսաւ բժշկապետ Գրիգոր Գասպարեան Տէր-Գրիգորեանցի Ղզարեցւոյ
„ՄԱՆԿԱՏԱԾՈՒԹԻՒՆ“
Ծախվում է Կենտրոնական զբաղմունքային և հեղինակի բնակարանում:
Ստարո-Ինտախտուտկայա, համար 19.
Գինն է 50 կօպէկ:

BATEAUX A VAPEUR FRANCAIS N. PAQUET ET COM.
ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ն. ՊԱԿԵ ԵՒ ԸՆԿ.

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵՅԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ.
Չորեքշաբթի, հոկտեմբերի 14-ին, ԱՆԱՏՈԼԻԱ (ANATOLIE) շոգենաւը, նաւապետ ԲՕՇԵԼ (BOSCHEL) լուրս կը գնայ Բաթումից դէպի Տրապիզոն, Որդու, Սամսոն, Կ. Պոլիս և Մարսել: Տեղեկութիւնները մասին պէտք է զինել ընկերութեան գործակալներին. Բաթումում պ. Գարանիսին և Թիֆլիսում պ. Բէնօին, նախկին Արժ- րունի զաւլերէում, № 103.

COMPAGNIE DES MESSAGERIES MARITIMES
PAQUEBOTS-POSTE FRANÇAIS.

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
(ՄԵՍԱԺԵՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ)

Կանոնաւոր և ուղղակի երթևեկութիւն ՄԱՐՍԵՅԻ և ԲԱԹՈՒՄԻ մէջ և փոխադարձ:
Ուրբաթ, 9/21 հոկտեմբերի, ԲԱԹՈՒՄԻՑ զուրս կը գնայ շոգենաւ DONNAY (ԴՕՆՆԵ) մանկով Կ. Պոլիս, Զմիռնիա և Սիրա և յարակցելով Կաֆա, Պորտ-Սալիդ և Ալեքսանդրիա գնացող ընկերութեան շոգենաւերի հետ:
Տեղեկութիւնները մասին պէտք է զինել ԲԱԹՈՒՄ պ. Գ. ԷՍՍԵՆԺԵՐԻՆ, իսկ ԹԻՖԼԻՍԻՄ ԳԵՈՐԳ ԷՆՋՈՒԲԵԱՆ ԷՆՋՈՒԲԵԱՆՅԻՆ:

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՏԵՐ-ՉԱՆԵԱՆՑ

Բնակվում է այժմս վելիամինովսկայա փողոցի վրա, Մեզլինովի տանը, № 10: Հիւանդ- ներին ընդունում է, ինչպէս և առաջ, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 12 Ժ:

Hotel Nemecki Edmunda Dziechcinskiego, Warszawa, Ulica Długa, № 31.
(Нѣмецкая гостинница Эдмунда Дзехцинскаго, въ Варшавѣ, Долгая улица, № 31).
Պ. Էդմունդ Դեչինսկիյու «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՆՈՑԸ» վարչապետ, զանգում է քաղաքի կենտրոնում, գլխաւոր կառավարչական տեսչաների, Թատրոնների և առեւտրական կենտրոնական տեղերի մօտ:
90 սենեակներ, 30 կօպէկից մինչև 3 րոպէի օրական գնով: Բնտարան և քաղաքից հեռու խանութ: Ճաշը 30 կօպէկից մինչև 1 րոպէի կառքեր և դիտմաններ դէպի բոլոր երկաթուղիները:
Կառքերի վարձը շատ էժան:
Գրադարան և օտար լրագիրներ՝ ձրիապէս հիւրերի համար: «ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՆՈՑԸ», որ յաճախված է բազմաթիւ հիւրերով Թիֆլիսից և նրա շրջակայներից, ստանում է այդ հիւրերի հա- մար հայոց «ՄՇԱԿ» լրագիրը:

Въ редакціи газеты „МШАКЪ“ продаются слѣдующія брошюры:
1) „Экономическое Положеніе Турецкихъ Армянъ“, публич. лекція Д—ра Григо- рія Арцруни, переводъ съ армянскаго А. Аракелянца. Цѣна 25 коп.
2) Die Oekonomische Lage der Armenier in der Türkei, ein öffentl. Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von A. Amiranjanjanz. Preis 25 kop.
3) Die Hungersnoth in Türkisch-Armenien, ein Vortrag von Dr. Grigor Arzruni, übersetzt von Amiranjanjanz. Preis 20 kop.
Иногородные, желающие получить брошюры, благоволятъ присылать по 30 коп. почтовыми марками, за каждую брошюру.
Адресъ. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ“, или Tiflis, Redaction „Mschak“.

ВЫСОЧАЙШЕ Утвержденное Кавказское Товарищество торговли аптекарскими товарами въ Тифлисѣ (Графская ул., домъ бывш. Падурова).
ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԴԵՂԱՍԱՆ ԱՊԱՐԱԲԵՐԻ ՎԱՃԱՌՄԱ ԹԻՖԼԻՍԻՄ ԵՒ ԲԱԳՈՒԹԻ ՄԵՋ:
ՀԱՆՔԱՑԻՆ ԶԻՐԻ, Կովկասեան և արտասահմանեան, այս գարնանը շիշերի մէջ նոր ամփած ՅԵՑԻՑ ԵՒ ՄԻՋԱՏՆԵՐԻՑ ՊԱՀՊԱՆՈՒ, ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ, Նախկին, քոֆորա, ցեղ ոչնչացնող հե ղուկ, Պարսկական և Գարնաթիլայի փռի, և Բուրելի անթիւմ կոչված բոյսը:
ՕՐԸ ՄԱՐԲԵՂՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ արօքէսոր ԿԵՏԱՐԱՑԻ, կարբոնացրած փռի երկաթի արձասպով, որպէս ամենայաւ միջոց անմաքրութեան տեղերը խտակելու համար, կարբոնեան թթուութեամբ, մաքրված և չը մաքրված տեսակից, խորային կլի, ծծումբ, երկաթի արձասպ և Մարգարեցի կրկնթիւնում:
69—100 (2)

ՊՐՈՎԻԶՈՐ Ա. ՇՏԵԽԵՐԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ
ԱՍԱՄՆԵՐԻ ՑԱԽԻ ԵՒ ՓԱՆԱԿՈՒ ԴԵՄ
ՊՈՒՈԼԵԱՆ ԱՍԱՄՆԱԿՂ ԿԱԹՈՒՆԵՐ 80 ԿՈՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՆԱԿԱՆ ԿՈՎԱՑԻՆԵԱՆ ԱՍԱՄՆԱՑԻՆ ԷԼԻԿՍԻՐ 80 ԿՈՊ.
ԱՌՈՂՋԱՊԱՆԱԿԱՆ ԱՍԱՄՆԱՑԻՆ ՓՈՇԵ 30 ԿՈՊ.
ԳԼԻՍԱԽՈՐ ՊԱՀԵՍՏ. ԹԻՖԼԻՍԻՄ՝ Կովկասեան գեղավաճառատան, և պ. պ. Շահպարտեանցի, Մակկերի, Սենչիկովսկու և Ազմուրովի դեղատներում: ԲԱԳՈՒԹԻ մէջ՝ Բէկկէրի մօտ, ԲՈՒԹԱՑԻՍՈՒՄ՝ Կօլօչեվի մօտ, ՍՍԱՎՐՈՊՈԼՈՒՄ Բորսնոցկու մօտ և ԵԿԱՍՏԵՐԻՆՕԴԱՐՈՒՄ:
(2)

ԲԻՒԻԱՐԴԻ գնտեր մեծ ընտրութեամբ, կիյներ և կաշիներ նրանց համար, ծախվում են ճախարակադորձ վարպետ (տոխար) Վ. ԳԱՎԼԻԿՈՎՍԿԻՄ մօտ, ՕԴԵՍԱՅՈՒՄ, առև Շվարցի, Կրասնի պերէուզի, № 3.

EXPORTATION-IMPORTATION
CONSTANTIN P. CHEHIANTZ
MILAN (ITALIE)

Կոնստանտին Պ. ՇԵԽԻԱՆՏԻ առեւտրական գրասենեակը լինելով ՄԻԼԱՆ, և ունենա- ւով ուղղակի յարաբերութիւններ Իտալիայի, Շվեյցարիայի և Ֆրանսիայի ֆաբրիկանե- րի հետ, կրնորեն յանձնարարութեամբ ապրանքներ ծախելու համար հետեւեալները՝ մետաքս, բոժոժ, մետաքսի և բոժոժի միացորդը, բուրդ, բամբակ, ցորենիղէն, նաւթ և ընդհանրապէս Կովկասեան միւս ամեն տեսակ ապրանքները, որոնք ծախվում են Եւրո- պայում: Յանձնարարութեամբ կրնորեն դարձեալ առնել Եւրոպայի ամեն տեսակ ապ- րանքներ Կովկասի համար: Ամբողջ ապրանքները ստանալուց աժան և ձեռնառու պայ- մաններով փող կը տայ ի հաշիւ: Դանրաման տեղեկութեանց համար գրել այս հաս- ցեով. Monsieur Constantin P. Chéhiantz, № 18, Via Lauro, Milan, (Italie) МИЛАНЪ (Италія).